

Loški muzej v luči prvega muzejskega tedna

Izvleček

Obravnava prvega Muzejskega tedna Loškega muzeja Škofja Loka, ki je potekal v času od 3. do 10. oktobra 1954 (z glavnim odprtjem na dveh prizoriščih, v Puštalskem gradu in na škofjeloški osnovni šoli, v nedeljo, 3. oktobra, ob 12. uri), je z zgodovinskega vidika zastavljena na prvinah, ki pokrivajo to področje. Vendar s poudarkom na galerijski dejavnosti, vzpostavljeni s tem datumom ter razstavo Umetnostno snovanje loških rojakov, kakor tudi na vzporedno prikazanem gradivu. Važnejših arhivalij loške zgodovine in literature o Loki, ki z domačim in izposojenim arhivskim materialom zaobjema celotno kulturno in gospodarsko dejavnost nekdanjega loškega gospostva. S predvajanjem predfilma Z loškega pogorja, predavanjem Borisa Orla O slovenski ljudski kulturi ter dvema okrašenima oknomoma – v Narodni banki in podjetju Borovo – v slednjem z rekonstrukcijsko sliko Kranclja, je podoba prvič prirjejenega Muzejskega tedna sklenjena.

KLjučne besede: Muzejski teden, Loški muzej, Škofja Loka, muzealstvo, galerijska dejavnost, razstava, umetnost, kultura, likovna dela, loški rojaki, arhivsko gradivo, zgodovina, literatura, Karel Plestenjak.

Abstract

Škofja Loka Museum in terms of the first Museum Week

The discussion of the first Museum Week of Škofja Loka Museum, which took place from 3-10 October 1954 (with the main opening at two sites, Puštal Castle and Škofja Loka Primary School, on Sunday, 3 October at 12.00), from an historical point of view is based on elements that cover this field, but with a stress on gallery activities established on this date, and the exhibition Artistic Creation of Loka Compatriots, as well as the material shown in the parallel exhibition More Important Archivalia of History and Literature about Loka, which with local and loaned archive material covers the entire cultural and economic activity of the for-

mer Loka estates. The image of the first organised Museum Week is concluded with broadcast of the film From the Loka Massif, a lecture by Boris Orl on Slovene folk culture, and two decorative windows - in the National Bank and the Borovo company - in the latter with a reconstruction of the picture by Krancelj.

Key words: *Museum Week, Škofja Loka Museum, Škofja Loka, museology, gallery activity, exhibition, art, culture, artwork, Loka compatriot, archive material, history, literature, Karel Plestenjak.*

V prvem desetletju po osvoboditvi je plenum Zveze muzejsko-konservatorskih društev FLRJ v Sarajevu – potekal je od 28. do 30. marca 1954 – v smislu sklepa ICOM (Mednarodnega muzejskega sveta) za popularizacijo muzejskih ustanov vnesel nov normativni akt praznovanja *Dneva muzejev*, po katerem naj bi ta v 38. državah odslej potekal vsako leto istočasno. V ta namen je 20. aprila na seji v Beogradu poseben zvezni odbor sprejel okvirni načrt, vendar zaradi boljše izvedbe namesto *Dneva muzejev* uvedel *Teden muzejev in zaščite kulturnih in prirodnih spomenikov*, s praznovanjem od 3. do 10. oktobra. Iz te usmeritve izhaja tudi okrožnica Društva muzealcev in konservatorjev LRS iz Ljubljane¹ (zanj France Ostanek, vodja komisije za *Teden muzejev*, ter dr. Jože Kastelic, predsednik) z dne 20. 5. 1954, z lastnim okvirnim načrtom, posredovanim vsem slovenskim muzejem in galerijam, kot napotek za sestavo samostojnega načrta posamičnih ustanov ter izvedbo proslave v posameznih okrajih.

Temu pozivu se je muzej v Škofji Loki odzval kot mlada ustanova, obremenjena s kadrovsko, prostorsko ter finančno problematiko, po svoji strukturi pa kompleksnega značaja, o čemer priča tudi njegov dosje v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Enota v Škofji Loki. Stvarno podobo muzeja iz obravnavanega obdobja po 2. svetovni vojni v tem pogledu podaja Karel Plestenjak (1914–1963), ki ga je kot prvi gorenjski muzealec² vodil od leta 1948 do 1955; v Podatkih za elaborat o stanju muzejstva v svojem poročanju Društvu muzealcev in konservatorjev LRS v Ljubljani, dne 22. 2. 1955, piše:³ »... Muzej v Škofji Loki⁴ ohranjuje, zbira, proučuje in razstavlja gradivo prirodno-zgodovinske, družbeno-zgodovinske in umetnostne vrednosti na ozemlju bivšega loškega gospostva, ki obsega Selško in Poljansko dolino, Sorško polje in Besniško ozemlje. Je lokalna ustanova splošnega muzejskega tipa.

1 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafatla) 4, a. e. 15, Načrt za proslavo »Teden muzejev in zaščite zgodovinskih in prirodnih znamenitosti«, od 3. do 10. oktobra 1954, okrožnica s programom št. 67/54.

2 Svolfšak, Plestenjak Karel, str. 24.

3 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafatla) 4, a. e. 16, Podatki za elaborat o stanju muzejstva, dopis, št. 24/55.

4 Prim.: Plestenjak, Obiščimo škofjeloški muzej, str. 348; Plestenjak, Škofja Loka v umetnostni kulturi, str. 348.

Iz cehovske zbirke:
bandera čevljarskega ceha
s skrinjicami čevljarskega,
lončarskega ter pekovskega
ceha, fotografirano 1957.
(hrani: *Loški muzej*
Škofja Loka)

Primer postavitve
v Puštalskem gradu;
Plestenjakova postavitve
muzejskih zbirk je tudi po
preselitvi na Loški grad
ostala enaka še v osemde-
setih letih prejšnjega stoletja.
(hrani: *Loški muzej*
Škofja Loka)

Karel Plestenjak (prvi z desne) z dvema modrasoma v steklenici, lastnoročno ujetima v precep, za prirodoslovno zbirko; na Lubniku, 21. 8. 1949. (iz arhiva družine Plestenjak)

Deluje od l. 1939 (za časa okupacije brez prostorov), od 1946 dalje pa je nameščena v Puštalskem gradu, kjer razpolaga s 14 razstavnimi prostori, le s 5 majhnimi prostori za deponiranje muzealij, dvema arhivskima sobama (polovico ene, večje, zavzemajo celo deponirane muzealije), s preparatorsko-restavratorsko delavnico, upravno pisarno in drvarnico. Od vseh zbirk se je najuspešneje razširila zbirka dokumentov Narodno-osvobodilne borbe, ki se je sredi decembra 1954 preselila v prvo nadstropje (6 sob) Doma Zveze borcev.

Pri ustanovi sta nameščeni le dve strokovni moči: preparator s položajem ravnatelja in arhivarka. Snažilka je tretji uslužbenec po številu. [...]

Stalnih ali priložnostnih publikacij ustanova doslej še ni izdala. Pridobitev škofjeloškega gradu za muzejske zbirke je trenutno še vedno

najvažnejši problem, ki je odprt od 1948 dalje. Ta zgodovinski objekt z dominantno točko uporablja notranja uprava in vzdržuje v njem poboljševalni zavod. Muzejska uprava je prisiljena to vprašanje držati v ospredju zaradi vedno večje tesnosti v Puštalskem gradu, kjer je v okviru splošnih možnosti razstavljanja in deponiranja muzealij pa tudi arhivalij nastal občuten zastoj.»

Podana karakteristika je za orientacijo in formuliranje *Muzejskega tedna*, ki se mu je osebje ob vzporednih zaposlitvah⁵ intenzivno in predvsem prednostno posvetilo, širšega pomena, saj se je z njegovim ključnim poglavjem dejansko vzpostavila galerijska dejavnost Loškega muzeja. V naslednjih sedem točk umeščen tedenski program je v tem segmentu razviden iz ravnateljevega poročila Društvu muzealcev in konservatorjev LRS v Ljubljani z dne 1. oktobra:⁶

»Na Vaše vabilo z dne 1. t. m. pod št. 342 Vam o praznovanju muzejskega tedna v Škofji Loki poročamo sledeče:

1. V propagandne namene je podpisani v smislu sklepov širšega odbora

5 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (šklatla) 4, a. e. 15, Delovno poročilo Muzeja v Škofji Loki za l. 1954, 18. 1. 1955.

6 Prav tam; Muzejski teden – program, dopis, št. 134/54.

Vašega društva napisal članek »Muzeji v zgodovini«, objavljen v številkah 40 in 41 tednika »Glas Gorenjske«. ⁷ Članek ni objavljen v celoti (zaradi česar trpe podatki o francoskem muzejstvu, kjer je pri izpuščanju teksta nastala groba napaka in pri tekstu o organizaciji naših domačih muzejev).

2. Program prireditev v muzejskem tednu smo objavili

a) s plakati (po številu 160) in jih razposlali tudi v obe dolini

b) v »Glasu Gorenjske« v št. 40

c) na vabilih predstavnštvom oblastev, množičnim organizacijam, prosvetnim ustanovam, podjetjem itd.

3. Dne 3. oktobra je bila v telovadnici škojfeloške osnovne šole odprta razstava »Loški slikarji in kiparji« pod pokroviteljstvom predsednika LOMO (Ljudski odbor Mestne občine) Škofja Loka. Podpisani je razstavo organiziral in uredil. Prav tako je imenovani nudil razlago obiskovalcem. Odrasli so plačevali vstopnino po din 20.-, dijaki (kadar so obiskovali posamezno) pa po din 10.- Šolske skupine so imele prost vstop. S 56 deli je bilo zastopanih 17 umetnikov. Razstavo je obiskalo 1.880 ljudi. Umetnine so posodili: Narodna galerija, Moderna galerija, privatniki in pa še živeči slikarji – rojaki. Deloma pa je pripeval v gradivu tudi naš muzej.

4. Z istim dnem je bila odprta tudi v muzeju posebna razstava važnejših arhivalij loške zgodovine in literature o Loki. Za to je bila izpraznjena soba »kulturnih delavcev« in v njej so se razstavili originali in fotografije. Razstavo je organizirala in uredila tuk. arhivarka Goriškova. Gradivo je vzeto večinoma iz domačega arhiva, deloma iz tujih ustanov (Akademija znanosti in umetnosti, Državni arhiv v Ljubljani, Muzejska knjižnica v Ljubljani, Škofijski arhiv v Ljubljani, Kapucinski samostan v Loki).

To prireditev in muzej je v tem tednu obiskalo 1.900 ljudi.

5. Za 5. oktober ob 8. uri zvečer v Kulturnem domu je podpisani zaprosil tov. Borisa Orla, ravnatelja Etnografskega muzeja v Ljubljani za predavanje »O slovenski ljudski kulturi«. Predavanje je bilo spremljano s skioptikom in je odlično uspelo.

6. V dneh 8., 9. in 10. oktobra je tukajšnji kino »Partizan« kazal predfilm »Z loškega pogorja«. Film je bil s strani občinstva toplo sprejet. Ta program je preskrbelo tukajšnje Muzejsko društvo. ⁸

7. Dvoje izložbenih oken je bilo dekoriranih za muzejsko propagando:

a) okno Narodne banke z nekakim »loškim tihožitjem«

b) okno podjetja »BOROVO« z rekonstrukcijsko sliko loškega Kranclja in primarno ostalo dekoracijo. Material je dal na razpolago naš muzej, uredil pa član Muzejskega društva tov. Kankelj. ⁹

7 Plestenjak, Muzeji v zgodovini, str. 3; prav tam, str. 3 (nadaljevanje in konec).

8 Film je posodil Triglav film. – ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafila) 4, a. e. 15, Muzejski teden, dopis, št. 67/54.

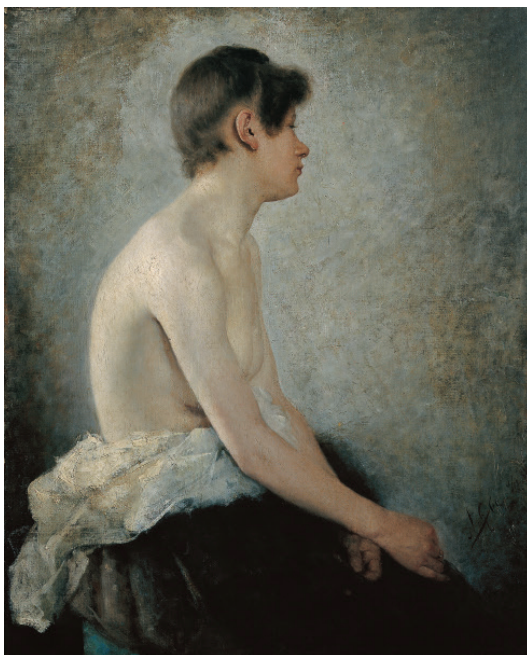
9 Plestenjak, K šestdesetletnici arheoloških izkopavanj na Kranclju, str. 139–152.

Obe razstavi, likovna in arhivska sta odjeknili v loški javnosti kot kulturni prireditvi prve vrste.« Poročilo je bilo opremljeno s plakatom, časopisnimi izrezki ter vabilom. V smislu posebnega poudarka te prireditve, nanašajoč se na točko 3, Plestenjak v Delovnem poročilu muzeja v Škofji Loki za leto 1954 (18. januarja 1955) navaja 17 razstavljalcev s skupno 56 deli, z razstave *Loški slikarji in kiparji*.¹⁰ Jerneja iz Loke,¹¹ Janeza¹² in Jurija Šubica,¹³ Antona Ažbeta,¹⁴ Ivana Franketa,¹⁵ Ivana Groharja,¹⁶ Ivana Zajca,¹⁷ Gvidona Birollo,¹⁸ Gojmira Antona Kosa,¹⁹ Franca Koširja,²⁰ Mirka Šubica,²¹ Franceta Miheliča,²² Maksima Sedeja,²³ Janeza Potočnika,²⁴ Gabrijela Stupico,²⁵ Pavla Bozovičarja²⁶ ter kot najmlajšega Iveta Šubica.²⁷

- 10 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (šklatla) 4, a. e. 16, Delovno poročilo Muzeja v Škofji Loki za l. 1954, 18. 1. 1955.
- 11 Jernej iz Loke (1. polovica 16. stoletja, kraja rojstva in smrti neznana, deloval med 1500–1550 na Gorenjskem, v Posočju in Beneški Sloveniji); Jerni, tudi z umetniškim imenom BARTHOLOMAEO PICTORE DE LOCH; slikar, freskant.
- 12 Janez Šubic (1850, Poljane nad Škofjo Loko–1889, Kaiserslautern v Nemčiji), sin podobarja Štefana Šubica in brat slikarja Jurija Šubica; slikar realist.
- 13 Jurij Šubic (1855, Poljane nad Škofjo Loko–1890, Leipzig), sin podobarja Štefana Šubica in brat slikarja Janeza Šubica; slikar (prvi slovenski plenerist), freskant, risar, ilustrator.
- 14 Anton Ažbe (1862, Dolenčice pri Javorjah v Poljanski dolini–1905, München), slikar realist, pedagog in soustanovitelj zasebne slikarske šole v Münchnu, ki so jo obiskovali tudi slovenski impresionisti ter slovita imena evropskega modernizma. Njegove učne metode so bile ključnega pomena za pojav ekspresionizma in drugih novih smeri v upodabljanju umetnosti.
- 15 Ivan Franke (1841, Dobje pri Poljanah v Poljanski dolini–1927, Ljubljana), slikar, konservator, pisec, ribiški strokovnjak.
- 16 Ivan Grohar (1867, Spodnja Sorica–1911, Ljubljana), slikar realist, impresionist, član umetniškega društva Sava.
- 17 Ivan Zajec (1869, Ljubljana–1952, Ljubljana), sin kiparja Franca Ksaverja Zajca; kipar, Prešernov nagrajenec (1950).
- 18 Gvidon Birolla (1881, Trst–1963, Ljubljana), slikar, ilustrator, soustanovitelj umetniškega društva Vesna.
- 19 Gojmir Anton Kos (1896, Gorica–1970, Ljubljana), sin zgodovinarja Franca Kosa in brat Milka Kosa; slikar, profesor na ALU v Ljubljani, Prešernov nagrajenec (1947, 1950), redni član SAZU.
- 20 Franc Košir (1906, Škofja Loka–1939, Ljubljana), slikar realist.
- 21 Mirko Šubic (1900, Ljubljana–1976, Ljubljana), slikar, restavrador, profesor na ALU v Ljubljani, ustanovitelj restavratorskega oddelka na republiškem Zavodu za spomeniško varstvo.
- 22 France Mihelič (1907, Virmaše pri Škofji Loki–1998, Ljubljana), slikar, risar, ilustrator, grafik, profesor na ALU v Ljubljani, Prešernov nagrajenec (1949, 1955, 1965), redni član SAZU.
- 23 Maksim Sedej (1909, Dobračeva pri Žireh–1974, Ljubljana), slikar, ilustrator, profesor na ALU v Ljubljani, Prešernov nagrajenec (1967).
- 24 Janez Potočnik (1892, Škofja Loka–1983, Tomaj), slikar, pedagog.
- 25 Gabrijel Stupica (1913, Dražgoše–1990, Ljubljana), slikar, profesor na ALU v Ljubljani, Prešernov nagrajenec (1948, 1950, 1957, 1981), redni član SAZU.
- 26 Pavel Bozovičar (1910, Škofja Loka–2001, Grosuplje), slikar, pedagog.
- 27 Ive Šubic (1922, Hotovlja pri Poljanah nad Škofjo Loko–1989, Škofja Loka), slikar, ilustrator, grafik, freskant, nagrajenec Prešernovega sklada (1968), Prešernov nagrajenec (1979).

Anton Ažbe, *Sedeči ženski polakt*,
ok. 1888, olje na platno,
100 x 81 cm, inv. št. NG S 3.
(foto: © Narodna galerija, Ljubljana
(fotograf Bojan Salaj))

Jurij Šubic, *Franja Tavčar*,
1887, olje na platno,
134 x 101 cm, inv. št. NG S 1808.
(foto: © Narodna galerija, Ljubljana
(fotograf Bojan Salaj))

Ivan Zajec, *Kozakove sanje*, 1903, bron, 55,5 x 46 x 17 cm, inv. št. NG P 378.

(foto: © Narodna galerija, Ljubljana
(fotograf Bojan Salaj))

Med njimi ni Matije Bradaške (1852, Lučine–1915, Kranj, slikar, freskant), prvotno sicer predvidenega v programu (glej op. 1, Muzejski teden, št. 67/54).

Narodna in Moderna galerija sta muzeju posodili dela pokojnih avtorjev, še živeče so morali obiskati osebno. V poročilu je posebej poudarjena tudi ljubezniva pomoč ravnatelja loške gimnazije Franceta Demšarja ter obeh profesorjev risanja, Florisa Oblaka²⁸ in Pavla Bozovičarja pri strokovnem sodelovanju ob urejanju razstave. Prijazna zahvala je izrečena tudi vodstvu osnovne šole, ki je za to priložnost prebelilo telovadnico.

V tem kontekstu razpoložljivo arhivsko gradivo, kot dovolj pomemben dejavnik, navezujem na predhodno dogajalno sosledje. V prvi vrsti je to povabilo k sodelovanju Birolle, Miheliča, Sedeja, Mirka Šubica, Potočnika, Iveta Šubica in Kosa (2. 7. 1954).²⁹

»V dneh od 3. do 10. oktobra 1954 praznujejo jugoslovanske muzejske ustanove in umetnostne galerije »Teden muzejev in zaščite kulturnih in prirodnih spomenikov«. Naš muzej je v okviru teh proslav določil v svojem programu eno največjih prireditev, veliko slikarsko razstavo pod naslovom »Umetnostno snovanje loških rojakov« s pregledom od srednjega veka do današnji dni.

Spričo cvetov v vrtu slovenske umetnostne zgodovine so pač najvidnejši cvetovi z imeni loških rojakov. Čemu naj bi jih sedanja Loka ne gledala prav v svoji sredi, pred seboj, v dneh, ko bodo obiskovale vse muzejske prireditve tudi šole iz obeh dolin.

Kot loškega rojaka Vas najljudneje prosimo za prispevek k tej razstavi z nekaterimi Vašimi deli. Prepričani smo, da se našim načrtom in željam ne boste odtegnili, da boste pri tem visokem kulturnem prazniku prav gotovo sodelovali.

28 Floris Oblak (1924, Vrhnika–2006, Ljubljana), slikar, grafik, pedagog, nagrajenec Prešernovega sklada (1966).

29 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škatala) 4, a. e. 15, Slikarska razstava loških rojakov, dopis, št. 87/54.

Prostor za razstavo nudi na razpolago uprava škofjeloške šole v svoji telovadnici, v velikem, suhem in svetlem prostoru s parketnim tlom.

Ta oktobrska razstava bo prepričljivo nudila možnost za ustanovitev bodoče umetnostne galerije muzeja v velikih prostorih loškega gradu.³⁰

Obenem prosimo za dovoljenje, da Vas podpisani v tej zadevi še obiščé. Predlagamo, da bi Vaša dela podpisani sam prevzel in jih tudi osebno vrnil takoj po končani razstavi. Jamstvo prevzame naša ustanova.

Pričakujemo ugodnega odmeva in Vašega skorajšnjega odgovora.

Smrt fašizmu – svobodo narodu!

Ravnatelj: (Plestenjak Karel)«

Prvi se je vabilu odzval slikar Gojmir Anton Kos:³¹

»Prejel sem Vaš dopis, v katerem me vabite, da bi sodeloval na razstavi »Umetnostno snovanje loških rojakov«.

Pozdravljam najtopleje zamisel te razstave. Škofja Loka in njena zaledja so dali res toliko kvalitetnih slikarjev, da bi taka razstava, dobro urejena in izbrana, ne bila le v čast Vašemu mestu, temveč bi se jo dalo s pridom pokazati tudi v Ljubljani. Toda, za svojo osebo: rojen sem v Gorici, moj oče je iz Selc, moj stari oče je pa bil škofjeloški meščan. Ali jaz še spadam v ta krog? Res da sem vsako leto od svojega prvega leta življenja pa do leta 1941 preživel lepe poletne mesece v Selcih in mnogom sem tam slikal.

Če smatrate, da spadam v ta okvir, se bom razstave rad udeležil z nekaterimi deli. Veselil bi me obisk z Vaše strani, da se podrobneje pogovorimo, vendar ves september me ne bo v Ljubljani, v juliju in avgustu bom pa tudi kake dneve odsoten, toda teh dni ne morem določiti vnaprej.

Smrt fašizmu – svobodo narodu!

(Gojmir Anton Kos)

Ljubljana, 9. julija 1954.

Desno spodaj v pismu je Plestenjakov rokopisni zaznamek: *»Rešitev: Tov. G. A. Kos je bil obiskan v septembru. Za razstavo je prispeval 4 dela«* (sledi Plestenjakov podpis in datum 14. 10. 1954).

Slikar Janez Potočnik je 16. 9. iz Tomaja upravi muzeja sporočil,³² da *»... bom v nekaj dneh odposlal 4 slike v olju in 2 akvarela pod steklom. Stavljenega termina do 20. t. m. se pač ne bom moral držati ker mi mizar ni pravočasno izdelal okvirjev. Barva bo v nekaj dneh suha.*

30 Dejansko se je s to prireditvijo že v naslednjem Delovnem planu muzeja za leto 1955, v okviru nabave muzealij in arhivalij, odprla tudi točka za nabavo umetniških del loških rojakov za osnovanje prihodnje loške umetnostne galerije. – ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafila) 4, a. e. 16, Delovni plan Muzeja v Škofji Loki za l. 1955, 18. 1. 1955.

31 Prav tam; Ravnateljstvu Muzeja Škofja Loka, pismo, št. 91/54.

32 Prav tam; Upravi okrajnega Muzeja Škofja Loka, pismo, št. 121/54.

Slike pošljem brzovozno ali pa kot osebno prtljago. Prosim da slike čimprej dvignete in da mi jih po uporabi vrnete na moj naslov.

*Z odličnim spoštovanjem
Potočnik Janez»*

V naslednjem pismu, 24. 9. 1954, je ravnateljstvu oznanal:³³

»Danes sem na zg. naslov poslal iz postaje Dutovlje brzovozno 1 zavoj slik in to:

<i>Pahorcev mlin</i>	<i>65 x 45</i>	<i>olje</i>
<i>Kraška vas</i>	<i>52 x 52</i>	<i>olje</i>
<i>Skopo</i>	<i>65 x 48</i>	<i>olje</i>
<i>Iz Tomaja</i>	<i>65 x 48</i>	<i>olje</i>
<i>Hrpelje</i>		<i>akvarel</i>
<i>Pred nevihto</i>		<i>akvarel</i>

Slike, ki se Vam zdijo primerne za razstavo jih za to uporabite – po končani razstavi pa prosim da jih vrnete na moj naslov.

S. f. – s. n.

*Potočnik Janez, gimnazija
Tomaj, žel. post. Sežana»*

Na sredini pisma spodaj je Plestenjakova oznaka, ki pa se že nanaša na vračilo slikarjevih del po zaključku razstave: *»Rešitev: Slike so bile v redu poslane (podpis Plestenjak in datum 14. 10. 1954).«*

In še vsebina dopisa s sporočilom o dvigu umetniških slik petih avtorjev: Mirka Šubica, Gojmira Antona Kosa, Maksima Sedeja, Franceta Miheliča in Guida Birolle, prevzel jih je ravnatelj, ki je datiran 27. 9. 1954:³⁴

»Vljudno Vam sporočamo, da bo Vaše slike, s katerimi boste sodelovali na loški likovni razstavi (od 3.-10. oktobra 1954), dvignil osebno spodaj podpisani to sredo ali četrtek dopoldne.

Z odličnim spoštovanjem!«

Slikarja Iveta Šubica so za sodelovanje na razstavi znova prosili 28. 9.:³⁵

»S svojim dopisom z dne 2. julija 1954 smo Vas zaprosili za sodelovanje na razstavi umetnikov – loških rojakov in pričakovali skorajšnjega odgovora. Vljudno Vas prosimo, da nam čimprej sporočite o Vaši odločitvi. Znašli smo se namreč v zadregi prav glede Vašega cenj. imena, ki se nahaja v plakatih. Vključili smo ga med ostale rojake (od Jerneja iz Loke pa preko bratov Šubicev, Groharja, Ažbeta, Birolle, Maksima Sedeja itd., itd.), medtem, ko z Vaše strani nismo prejeli še nobenega glasu. Prepričani pa smo bili, odnosno smo še, da se

33 Prav tam; Upravi Muzeja Škofja Loka, pismo, št. 143/54.

34 Prav tam; Dvig umetniških slik, dopis, št. 127/54.

35 Prav tam; Sodelovanje na razstavi, dopis, št. 129/54.

boste našemu vabilu prav gotovo odzvali. V nedeljo, 3. okt. je namreč že otvoritveni dan. Računamo na vsaj tri slike.

Prejmite tovariški pozdrav!«

Zaprosilo ravnateljstvu Narodne galerije v Ljubljani (16. 9. 1954)³⁶ za posojilo umetniških del, ki so bistveno vplivala na fiziognomijo razstave, pa je bilo formulirano takole:

»V času letošnjega muzejskega tedna, ki bo od 3. do 10. oktobra, namerava tukajšnja ustanova prirediti razstavo del loških rojakov slikarjev (od Jerneja iz Loke do današnjih dni). Razstavni prostor je določen v veliki telovadnici škofoje-loške šole (s parketnim tlom). Sodelovanje pri tem, za vso Loko in obe dolini važnem kulturnem dogodku so obljubili vsi živeči umetniki, rojeni na loških tleh (Gvidon Birolla, France Mihelič, Maksim Sedej, Mirko Šubic in drugi).

Manjkajo pa nam dela Groharja (v muzeju le nekaj slik iz začetne dobe), obeh bratov Šubicev, Ažbeta, Franketa (tu le portret Strahla iz Stare Loke) in kiparja Zajca.

Za izpolnitev programa, ki si ga je muzej načrtal v tem tednu, in z ozirom na to, da se obeta velik obisk razstave in muzeja iz obeh dolin in Loke same (v Loki je popolna gimnazija), vljudno prosimo naslov za posojilo po nekaj Groharjevih, Šubičevih, Ažbetovih, Franketovih in Zajčevih del. Za vrnitev nepoškodovanih slik prevzame popolno jamstvo naša ustanova.

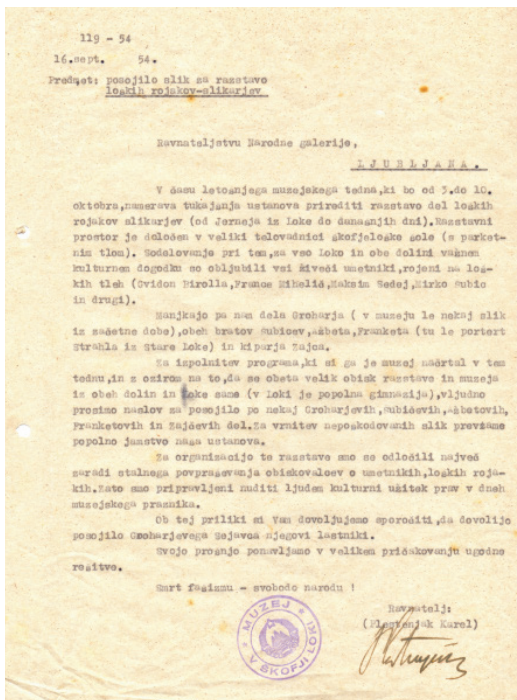
Za organizacijo te razstave smo se odločili največ zaradi stalnega povpraševanja obiskovalcev o umetnikih, loških rojakih. Zato smo pripravljene nuditi ljudem kulturni užitek prav v dneh muzejskega praznika.

Ob tej priliki si Vam dovoljujemo sporočiti, da dovolijo posojilo Groharjevega Sejavca njegovi lastniki.

Svojo prošnjo ponavljamo v velikem pričakovanju ugodne rešitve.

Smrt fašizmu – svobodo narodu!

*Ravnatelj:
(Plestenjak Karel)«*

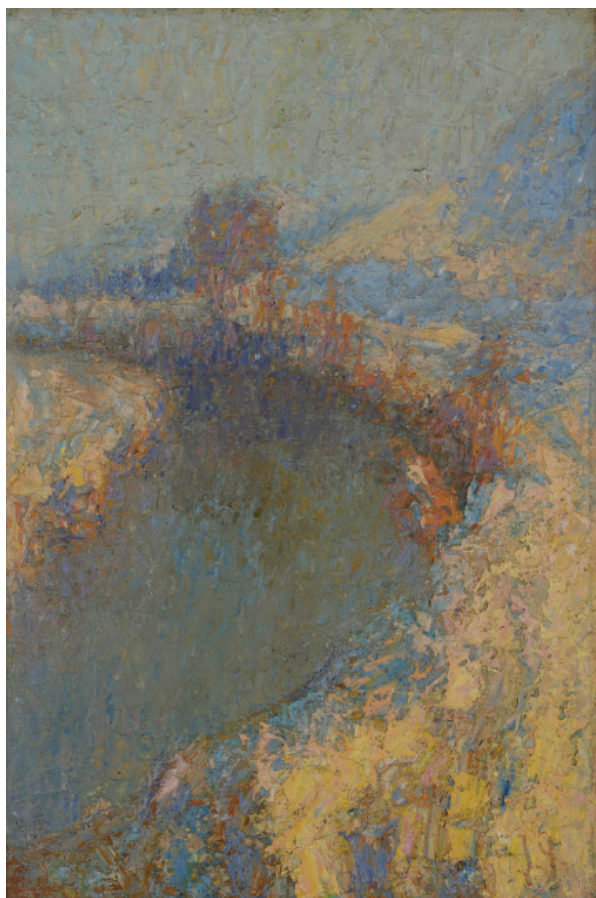
Zaprosilo ravnateljstvu Narodne galerije v Ljubljani za posojilo slik za razstavo loških rojakov – slikarjev. (hrani: ZAL, Enota Škofja Loka)

36 Prav tam; Posojilo slik za razstavo loških rojakov – slikarjev, dopis, št. 119/54.

Ivan Grohar, *Sejalec*, 1907,
olje na platno, 108 x 120 cm,
Moderna galerija, Ljubljana,
inv. št. MG 457/S.

*(foto: © Narodna galerija, Ljubljana
(fotograf Bojan Salaj))*

Ivan Grohar, *Pogled z mojega okna*,
1905, olje na platno, 60 x 40 cm,
inv. št. NG S 1368.

*(foto: © Narodna galerija, Ljubljana
(fotograf Bojan Salaj))*

Ivan Grohar, *Škofja Loka v snegu*, 1905, olje na platno, 87 x 99 cm, Moderna galerija, Ljubljana, inv. št. MG 935/S. (foto: © Narodna galerija, Ljubljana (fotograf Bojan Salaj))

Narodna galerija je tedaj Groharjevemu *Sejalcu* iz leta 1907, umetnikovemu najpomembnejšemu delu – v širokem časovnem loku povzdignjenemu v nacionalni simbol – pridružila še dve njegovi platni: *Škofjo Loko v snegu* (1905) ter *Pogled z mojega okna* (1905).

To je umetnostno gradivo iz Groharjevega zrelega loškega obdobja, nastalo pod znatnim vplivom Jakopičeve likovne ter nazorske opredelitve – velja omeniti, da se je Jakopič (1869–1943) naselil za krajši čas v Škofji Loki tudi zaradi Groharja,³⁷ sicer pa iz provenience gospe Danice Slanc, hčere škofjeloškega lesnega trgovca in gospodarstvenika, Franca Dolenca (1869–1938).

Povzeto po arhivski dokumentaciji Narodne galerije (30. 9. 1954)³⁸ je poleg navedenih iz lastnega umetnostnega fonda odbrala še po dvojice del preostalih petih avtorjev: *Portret matere* (olje) in *Portret brata Pavla* (olje) Janeza Šubica, *Portret gospe Tavčarjeve* (olje) ter *Slikar v ateljeju* (olje) Jurija Šubica, *Ženski*

37 Plestenjak, Vsi Jakopičevi ateljeji, str. 12–17; obširen popis zapisov o Groharju, v okviru pridobitve raznih terenskih zapisov, omenja tudi Karel Plestenjak, ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafila) 4, a. e. 15, Poročilo Muzeja v Škofji Loki za l. 1953, 19. 1. 1954, str. 5.

38 Arhiv Narodne galerije Ljubljana: Seznam umetnin, ki jih je Muzej Škofja Loka prevzel dne 30. sept. 1954 od Narodne galerije v Ljubljani za razstavo v Muzeju Škofja Loka.

portret (olje) in *Kitajski motiv* (olje) Ivana Franketa, *Portret Gorenjca* (olje) in *Ženski polakt* (olje) Antona Ažbeta ter *Kozakove sanje* (bron) in *Model za industrijo* (mavec) Ivana Zajca.

Postavitev vzporedne razstave *Važnejših loških arhivalij* v Puštalskem gradu »je zahtevala vztrajno pregledovanje domače arhivske zbirke in odbiranje pomembnejših dokumentov. Loška kapucinska knjižnica je v ta namen posodila dragocene rokopise in inkunabulo. Naklonjenost do razstave so pokazali vsi osrednji ljubljanski arhivi, ko so pri zbiranju potrebnega gradiva nudili na razpolago svoje zbirke. V kolikor ni bilo mogoče za razstavo dobiti originalov, so bile razstavljene njihove fotografije, ki smo jih sami oskrbeli. Razstava je vsebovala torej domači in izposojeni arhivski material in je bila prirejena v enem izmed muzejskih prostorov. Razstava je skušala popularizirati arhivsko misel in prikazati ljudstvu pomen in važnost arhivov. V šestih skupinah je zajela vso kulturno in gospodarsko dejavnost nekdanjega loškega gospostva:

Med dokumenti **loških zemljiških gospodov** so bili fotoposnetki najstarejših loških urbarjev od l. 1160 dalje, loške fevdne knjige, Saalbuch, listine freis. škofov in roborni listi, originali in fotografije pečatov, fotografije Beneschevih slik in detajlov loškega gradu pred l. 1893.

Priročnik moralne teologije, Nürnberg, 1496.
(hrani: Kapucinska knjižnica v Škofji Loki)

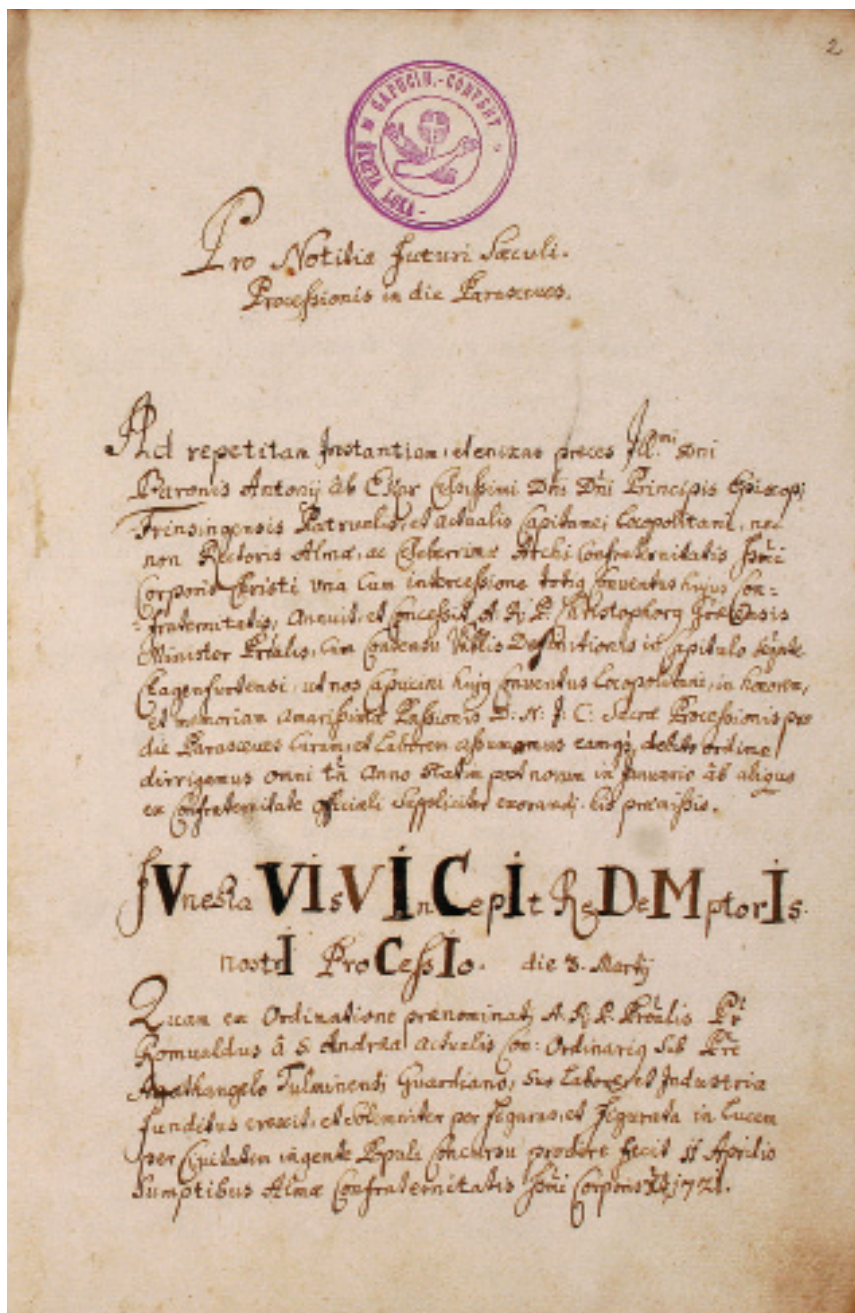
Mesto Škofja Loka je bilo zastopano z originalnimi pergamentnimi listinami od 16. stol. dalje in s posebno znamenitim originalnim pečatnikom mesta Loke iz 14. stol. ter mest. sodnim mečem.

Cehovstvo je bilo prikazano kar v cehovski sobi s skoraj samimi originalnimi urbarji, pečati in pečatniki, listinami itd od l. 1522 dalje, ločeno po posameznih cehih.

Bogato so bila zastopana z originali in fotografijami **ostala zemljiška gospostva**: Stara Loka, Ajmanov in Puštalski grad.

Poseben oddelek so tvorili **dokumenti podložniškega in gospodarskega značaja**, kjer je bilo posebno zastopano Visoko in Dražgoše.

Poslednji oddelek je predstavljal **dokumente splošno kulturnega značaja** loškega teritorija: incunabulo iluminirani pergamentni rokopis iz 15. stol., rokopisni original

Naslovnica Škofjeloškega pastijona patra Romualda, Lovrenca Marušiča, iz leta 1721, od leta 2016 uvrščen na Unescov Reprezentativni seznam nesovrne kulturne dediščine človeštva. (hrani: Kapucinska knjižnica v Škofji Loki)

»Škofjeloškega pasijona« iz l. 1721 zapisnik loške čitalnice (1862) in »Bralnega društva« (1892), rokopis Tavčarjeve povesti »Mrtva srca«. Zanimivi so bili še neobjavljeni slovenski teksti z loškega področja iz 18. in 19. stol.«³⁹

V obstoječem arhivskem fondu Loškega muzeja Škofja Loka je dokumentirano edino tovrstno zaprosilo za dragoceno knjižno gradivo iz Kapucinske knjižnice v Škofji Loki, ki ga je muzej 16. septembra naslovil na predstojništvo samostana, in se je glasilo:⁴⁰

»Uprava muzeja v Škofji Loki namerava za muzejski teden od 3.–10. oktobra med drugim prirediti tudi arhivsko razstavo. Zbirajo se važnejši arhivski dokumenti zadevajoči Loko. Tudi ljubljanski arhivi in muzej nam bo posodil za to priliko potrebne arhivalije.

Vljudno prosimo, če bi nam tudi iz Vaše knjižnice za to razstavo posodili slovenski pasijon in eno inkunabulo. Prevzemamo vso odgovornost, da Vam predmete vrnemo nepoškodovane.«

»Obiskovalci razstave, ki je bila v času muzejskega tedna odprta od 8. do 17. ure, so bili deležni strokovne razlage. Proti pričakovanju se je opazilo zelo zadovoljivo zanimanje za to kulturno stroko, zlasti pri mladini višje gimnazije. Med obiskovalci je bila tudi akademska mladina iz Ljubljane in prof. dr. Milko Kos, ki si je razstavo z zadovoljstvom ogledal. Razstava je bila med prvimi podobnimi prireditvami te vrste in je kot takšna imela zelo pozitiven uspeh.«⁴¹

V poročanju o številu obiskovalcev obeh razstav, tako likovne na loški osnovni šoli kot arhivske na sedežu muzeja, se tudi kaže razmerje njegovega celoletnega obiska ter razstav v naslednji ponazoritvi:⁴²

»Muzejski teden je privabil v puštalski grad na ogled arhivske zbirke in ostalega muzeja 2.000 ljudi in prav toliko na likovno razstavo v šolski telovadnici (statistika za to leto beleži skupno 10.062 obiskovalcev, od teh je individualnih 3.817, skupinskih pa 6.245 /vseh skupin 186/). Med skupinami smo opazovali tudi razrede osnovnih in gimnazijskih šol z vse Gorenjske in ostale Slovenije, gojence počitniških kolonij, tabornikov, dijake strokovnih šol tja do univerzitetnih študentov slavistike in etnologije, tovarniških kolektivov, odredov vojaških edinic itd. Kot zvesta spremljevalca muzejskega dela pa je omeniti na prvem mestu osnovno šolo in popolno gimnazijo v Škofji Loki. Vsaktera skupina je bila deležna strokovnega vodstva. Pri vodstvu po muzejskih zbirkah je ravnatelj pomagala arhivistka Goriškova. – Radi negotovosti v pogledu stalnih muzejskih prostorov še nimamo tiskanega vodnika.

39 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škatla) 4, a. e. 16, Delovno poročilo Muzeja v Škofji Loki za l. 1954, 18. 1. 1955.

40 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škatla) 4, a. e. 15, Posojilo arhivalij, dopis, št. 117/54.

41 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škatla) 4, a. e. 16, Delovno poročilo Muzeja v Škofji Loki za l. 1954, 18. 1. 1955.

42 Prav tam.

Prav muzejski teden je občutno zblížal obe loški šoli in njuno učno osebje z našo ustanovo. Za to pozitivno dognanje pač govori zanimanje šolske mladine za naše prireditve in pa sodelovanje učnega osebja pri naših prizadevanjih.»

Tudi sicer je prireditev *Tedna muzejev* »uspela v celoti tako izvrstno, da je vzbudila prijetno iznenadenje v mednarodni muzejski javnosti«, je v dopisu 16. 11. 1954 med drugim vsem slovenskim muzejem in galerijam poročal dr. Jože Kastelic.⁴³

VIRI:

Arhiv Narodne galerije Ljubljana

Seznam umetnin iz zbirk Narodne galerije za razstavo v Loškem muzeju Škofja Loka (1954).

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Škofja Loka (ZAL-ŠKL)

SI-ZAL-ŠKL 391, Loški muzej Škofja Loka, t. e. (škafila) 4, a. e. 15; a. e. 16.

LITERATURA:

Plestenjak, Barbara: K šestdesetletnici arheoloških izkopavanj na Kranjcu. V: *Loški razgledi* 62, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 2016, str. 139–152.

Plestenjak, Barbara: Vsi Jakopičevi ateljeji. Pogovor z Mirjam Ilc. V: *ART.SI : trimesečnik o likovni umetnosti, arhitekturi, oblikovanju in fotografiji*, Ptuj : Znanstveno raziskovalno središče Bistra Ptuj, 2003, str. 12–17.

Plestenjak, Karel: Muzeji v zgodovini. Ob Muzejskem tednu. V: *Glas Gorenjske*, VII, št. 40, 41, Kranj : Glas, 1954, str. 3.

Plestenjak, Karel: Obiščimo škofjeloški muzej! V: *Tovariš : ilustrirana revija*, IX, 13, Ljubljana : Delo, 1953, str. 348.

Plestenjak, Karel: Škofja Loka v umetnostni kulturi. V: *Tovariš : ilustrirana revija*, IX, 13, Ljubljana : Delo, 1953, str. 348.

Svoljšak, Drago: Plestenjak Karel. V: *Primorski slovenski biografski leksikon*, 12, Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1986, str. 24.

Summary

Škofja Loka Museum in the light of the first Museum Week

The contribution deals with the title theme; in view of the provisions of ICOM, the International Council of Museums, on the promotion of museum institutions, in 1954 Loka Museum in Škofja Loka organised a Museum Week within the framework of an independent program and illustrated it with exhibits from its own collections and from other leading Slovene museums and galleries. The project took place from 3 to 10 October 1954 in various town venues, but with a stress on the two key locations that attracted the most visitors: the gym of Škofja Loka Primary School, with

43 ZAL-ŠKL, ŠKL 391, t. e. (škafila) 4, a. e. 15, Vsem muzejskim in galerijskim ustanovam LRS, dopis, št. 170/54.

an exhibition of paintings by seventeen artists Škofja Loka Painters and Sculptors; and at the headquarters of the museum in Puštal Castle, with an exhibition More Important Archivalia of Loka History and Literature about Loka. In addition to exhibits from Škofja Loka Museum, 56 works of art were contributed by the National and Modern Gallery in Ljubljana, private owners and authors, while archival documents, originals and photographs were mainly from the museum itself, in part also from the then State Archives (now the Archives of the Republic of Slovenia) and the Diocesan Archives in Ljubljana, the Slovene Academy of Sciences and Arts in Ljubljana, the Museum Library in Ljubljana and the Capuchin monastery in Škofja Loka. The art exhibition was organized and arranged by the director of the museum in Škofja Loka, Karel Plestenjak, and the exhibition of archivalia by archivist Dorotej Gorišek. As part of the presentation, two decorated windows were also included in the exhibition, from the National Bank ("Loka Still Life") and the Borovo company (a reconstructed picture by Krancelj with primary decoration, as a display of recently obtained excavation finds), a lecture by ethnologist Dr. Boris Orl (1903-1962), director of the Slovene Ethnographic Museum in Ljubljana, About Slovene Folk Culture (from the aspect of Škofja Loka) at the Cultural Centre, and a presentation of the film From the Loka Massif.